

**A Veszprémi Piarista Gimnázium, mint szellemi és kulturális örökség  
Települési Értéktárba történő felterjesztése**

*1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. Rendelethez*

**Javaslat**

**A Veszprémi Piarista Gimnázium, mint szellemi és kulturális örökség**  
**[települési/tájegységi/megyei/külhoni magyarság] értéktárba történő felvételéhez**

Készítette:  
Nagy Balázs Vince

Veszprém  
2014.

## I.

### A JAVASLATTEVŐ ADATAI

#### 1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve:

Veszprémi Szemle Városthörténeti Közhasznú Alapítvány

8200 Veszprém, Május 1. u. I/9.

Adószám: 19383396-1-19

#### 2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név: Nagy Balázs Vince (levéltáros – Magyar Nemzeti Levéltár Veszprém Megyei Levéltára)

Levelezési cím: 8200 Veszprém, Vécsey Károly u. 8/E 2/2.

Telefonszám: +36/30-989-7557

E-mail cím: nagybalazsvince@yahoo.de

## II.

### A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

#### 1. A nemzeti érték megnevezése:

A Veszprémi Piarista Gimnázium, mint szellemi és kulturális örökség

#### 2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása:

agrár- és élelmiszer gazdaság	egészség és életmód	épített környezet
ipari és műszaki megoldások	<u>kulturális örökség</u>	sport
természeti környezet	turizmus	

#### 3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye:

Veszprém városa

#### 4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik:

települési    tájegységi    megyei    külhoni    magyarság

## 5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása

A modern Veszprém megszületésének és fejlődésének első és leghíresebb egyetemes, iskolai és szellemi bázisa a Veszprémi Piarista Gimnázium volt. Több mint három évszázaddal ezelőtt olyan alapokat tett le ez az intézmény, amelyre mind a mai napig büszkék a város polgárai. Veszprém, mint iskola- és egyetemváros, az oktatás, a művészet és a tudomány kiemelt szellemi bázisa lett. Ennek a folyamatnak egyik megalapozója volt a piarista szerzetesrend által alapított gimnázium.

A török háborúk és a Rákóczi-szabadságharc pusztítása után a veszprémi püspök a piarista rendet kérte fel, hogy a püspöki mezővárosban vállalják az ifjúság oktatását, nevelését, a közműveltség megalapozását. 1711. október 26-án Volkra Ottó János veszprémi püspök hívására Zajkányi Lénárd, Szolcsányi Imre és Herchl József piarista szerzetesek érkeztek a városba. A püspök szándéka az volt, hogy ez az új szerzetesi közösség mind lelki, mind szellemi téren segítse Veszprém felemelkedését, gazdagodását. A három piarista szerzetesnek a papnövendékek és a piarista gimnáziumba jelentkeztetett fiatalok nevelése, oktatása volt a feladatuk, Herchl József pedig a püspök gyóntatója is lett.

A Felső-Magyarországon már több iskolát fenntartó piaristákat Volkra püspök még pozsonyi kanonokként ismerte meg, és kedvező tapasztalatai alapján bizalommal fordult az első, tanításra alapított szerzetesrendhez. A piarista tanítórendet Kalazanci Szent József, egy spanyol származású lelkipásztor alapította, aki Rómában szegény utcagyerekeket gyűjtött össze, és ingyen tanította őket. A katolikus egyház jövőjét a gyermekek és fiatalok nevelésében látta. Az 1597-ben megnyitott ingyenes népiskolája, valamint a gyorsan elterjedt piarista iskolák hálózata nagy lendületet adott a katolikus egyház megújításához. 1642-ben, még az alapító atya életében, a történelmi Magyarország területén Podolinban megnyílt az első piarista iskola. A mai Magyarország területén elsőként Veszprémben telepedtek le a piaristák.

A tanítórend veszprémi működése sok nehézséggel indult. A várban üresen álló református paplakban kaptak elhelyezést és a mellette található református iskolában kezdték meg a tanítást. Évtizedeken keresztül mind az iskola, mind a tanárok nélkülözték a megfelelő épületet. A piaristák kitartó munkájának eredménye lett, hogy a négyosztályos kisgimnázium 1753-ban hatosztályos nagygimnáziummá bővíthetett. Egyre inkább sürgető feladatként jelentkezett a rendház és egy nagyobb iskola építése. Először a rendház déli szárnya épült meg a keletre néző ebédlövel, amelyet már 1769-ben használatba is vettek. Az iskolaépület építési munkálatai 1773-ban kezdődtek meg, és Mária Terézia támogatásával 1778-ban fejeződtek

be. A gimnázium Buhim-völgy felé eső része emeletes, a Vár utca felé földszintes volt. 1784-ben a földszintre még két tantermet építettek, a teljes emeleti kiépítés 1821-ben történt meg. 1836-ban Kopácsy József veszprémi püspök szentelte fel az új templomot, a hozzá csatlakozó utcai szárny 1892-ben épült. 1893-ban került sor a gimnázium második emeletének, a rendház és az iskolaépület közötti épületrész megépítésére. 1902-ben készült el a rajzterem, a díszterem és a gimnázium bástyafala alatt 1907-ban a tornacsarnok. Így valósult meg, hogy az iskola, a rendház és a templom egyetlen épületcsoportot alkotott. Az iskolaépületet 1848-ban, 1914-ben és 1944-ben is a katonaság vette igénybe.

Az 1777. évi *Ratio Educationis* a gimnázium osztályainak számát ötre csökkentette, a második *Ratio* 1806. évi életbelépése után a gimnázium ismét hatosztályos lett. Ennek a változásnak a hatására csökkentették a természettudományos tárgyak anyagát, ismét nagyobb hangsúlyt kapott a latin nyelv ismerete, és visszahelyezték méltó helyére a magyar nyelv oktatását.

Az 1848. évi forradalmi események napjaiban a veszprémi gimnázium tanárai közül többen példaadóan mutatták meg hazaszeretetüket. A veszprémi nemzetőrség zászlószentelési ünnepségén Csákós Elek tanár úr mutatta be a tábori szentmisét, tanártársa Horváth Piusz pedig szentbeszédet mondott, amelyben kiemelte a nemzeti zászló értékét, a nemesség és jobbság közötti válaszfal megszüntetésének fontosságát. Amikor pedig tettekre került a sor, beálltak mindketten nemzetőrnek. Horváth Piusz a veszprémi, Csákós Elek pedig a pápai zászlóaljhoz vonult be tábori lelkésznek. A tanárok példája a diákokra is nagy hatást gyakorolt. 1848 májusában az iskola hatodik osztályának mind a 27 tanulója honvéddnek jelentkezett. Az iskola vezetésének engedélyével a szokottnál korábban levizsgázhattak, hogy minél hamarabb bevonulhassanak.

Az iskolát 1850-ben négyosztályos kismagnáziummá minősítették. A kiegyezés után báró Eötvös József vallás- és közoktatási miniszter intézkedése nyomán 1868-tól ismét hatosztályos nagymagnázium lett, 1884-ben pedig nyolcosztályos főmagnáziummá válását ünnepelhette az iskola. 1885-ben érettségi vizsga tartására is jogosultságot kapott.<sup>1</sup>

A két világháború között a Veszprémi Piarista Gimnázium az ország egyik legelismertebb oktatási intézménye volt. Az iskola folytatta saját értékrendje szerinti munkáját, és még a háború legnehezebb éveiben is kitartottak a keresztényi szeretet és a szolidaritás elvei mellett.

---

<sup>1</sup> Az 1883. évi XXX. törvénycikk a középiskolák két (gimnáziumok és reáliskolák), az 1924. évi XI. törvénycikk három (gimnáziumok, reálgimnáziumok és reáliskolák) típusát különböztette meg.

A Veszprémi Piarista Gimnáziumban az 1924/25. tanévtől a humanisztikus képzés erősödött meg. Az oktatási tárgyak a következők voltak: hit- és erkölcsstan, magyar nyelv és irodalom, irodalomtörténet, latin, görög, német nyelv és irodalom, magyar és egyetemes történelem, földrajz, természetrajz, természettan, mennyiségtan, filozófia, rajz és testgyakorlat. A felekezeti oktatással kapcsolatban érdemes kiemelni, hogy a római katolikus hittan mellett a református, evangélikus és izraelita felekezetű tanulók számára is biztosítottak hitoktatást. A gimnáziumnak 1943/44. tanévig voltak izraelita felekezetű diákjai is, Kun Lajos főrabbi még az 1944/45. tanév értesítőjében is szerepel, mint hitoktató.

A második világháború pusztításait a Veszprémi Piarista Gimnázium is megszenvedte. Tantermek, szertári berendezések mentek tönkre, vagy tűntek el nyomtalanul. A gimnázium gazdag könyvtárából több mint hatezer kötet pusztult el néhány hónap alatt. Az iskola háború utáni története a romeltakarítással és a minimális feltételek megteremtésével kezdődött.

A központi rendelkezések sorozata után 1945/46. tanévtől kezdve a gimnázium alsó négy osztálya beolvadt az újonnan felállított nyolcosztályos iskolába, mint annak felső négy osztálya. Az 1946/47. és az 1947/48. tanévben a gimnázium mellett általános iskola is működött a rend vezetésével. Az alsó tagozatos osztályokban a rend által alkalmazott világi tanítók, a felső tagozatban a gimnázium tanárai tanítottak.

1948 júniusában az országgyűlés megszavazta a nem állami iskolák és a hozzájuk tartozó felszerelések államosításáról szóló törvényt. Az 1948/49-es tanévet Állami Gimnáziumként kezdte az iskola. Nehéz helyzetben indult a munka, még nem fejeződött be a háborús károk helyreállítása, rendkívül hiányos volt a felszerelés, kevés volt a szaktanár és a tankönyv. A piarista szerzetes tanárok nem vállalhattak tanítást. A volt iskola örökségeként megmaradt világi tanárok Mihályi Károly megbízott igazgató vezetésével összesen hárman voltak. Az alakuló tantestületi értekezlet jegyzőkönyve szerint tantárgyfelosztást a tanárhiány miatt nem lehetett készíteni. A város más iskoláiból, illetve más városokból ide irányított tanárokkal próbálták az oktatás feltételeit javítani.

1948-ban az államosítás után a gimnázium jogutódja, az 1950 óta Lovassy László nevét viselő Állami Gimnázium még 20 éven át a régi iskolaépületet használta, 1968-ban költözött új épületbe. A volt piarista gimnázium épülete 2008-ig a Veszprémi Közgazdasági Szakközépiskolának adott otthont.

A rendszerváltás után 1993-ban indulhatott újra a városban egyházi fenntartású iskola, Padányi Biró Márton Római Katolikus Általános Iskola és Gimnázium néven. A veszprémi érsek által fenntartott intézmény vezetésére a piarista szerzetesrendet kérték fel. Így a városban 45 év után újra működhet piarista szellemiségű felekezeti iskola. Az iskola a Piarista

Gimnázium szellemi örökségét szeretné tovább vinni a 21. században is, a modern tudományok, a nemzeti öntudat és nemzeti értékek, valamint a hitre való nevelés útján.

### **Egyesületi élet a Gimnáziumban**

A gimnázium kulturális, egyesületi élete sokszínű és változatos volt. 1885-ben alakult meg az *Ányos Önképző Kör*, 1903-ban Tölcsey Ferenc hittanár szervezésében a *Mária kongregáció*, 1921-ben a *126. sz. Szent Imre cserkészcsapat*, 1942–48-ig működött a népdal- népi táncsoport.

A piarista gimnáziumokban működő önképzőkörök gyökere a Kalazanci Szent József által alapított római iskola akadémiáiból eredt. A főgimnázium igazgatójának, Lévay Imrének ösztönzésére 1885-ben alakult meg az önképzőkör, amely az iskola egykori diákjának tiszteletére Ányos Pál nevét vette fel. Az önképzőkör megalakulásakor az ifjúság öntudatos, magabiztos fellépését, az irodalmi művek helyes értékelését, megfelelő minőségű és színvonalú könyvek ajánlását, a kulturális-szellemi életbe való bekapcsolódást és a hazaszeretet ápolását tűzte ki célul. A kör tagjai szépirodalmi felolvasásokat, színdarabokat, ének- és zenedarabokat adtak elő, ünnepségeket szerveztek, évfordulókról emlékeztek meg. Az 1942/43. tanévben az önképzőkör különböző szakosztályokba szerveződött. Megalakult a Sakk-kör, Laczkó Dezső Kör (a természettudomány minden ágával foglalkozott), Nyelvvédő Társaság, Olvasókör, Juventus Kör, Levelező Szakosztály, Szavalókör, Zichy Mihály Rajzkör, Fényképész kör, a következő évben ezekhez csatlakozott még az Aero-kör, ami a modellezéssel foglalkozott. Az önképzőkör nagy hangsúlyt fektetett a magyar néphagyományok, népszokások, népdalok ápolására. Diáklapot is szerkesztettek, folyóiratszemlét rendszeresen tartottak. Az önképzőkör könyvtára ajándék és vásárolt könyvekből gyarapodott, az 1939/40. tanévben közel 800 kötet állt a diákok rendelkezésére.

A gimnázium Mária-kongregációja az ifjúság hitének elmélyítését, a Szűzanya iránti tiszteletet, lelkiismeretes kötelességteljesítést, a liturgikus szolgálatban való részvételt, imádságos életet és a lelki életben való előrelépést tűzte ki célul. A megalakulásuktól kezdve egyesületi és karitatív célokra rendszeresen gyűjtöttek, a segélyező egyesület javára minden évben több száz könyvet adományoztak, gyűjtöttek a Vakok Országos Intézete és a tüdővészések szanatóriuma részére, valamint a szegény sorsú diáktársaiknak is segítettek gyógyszerek beszerzésében, gyógyíttatásban.

Az 1907-ben Robert Baden Powell által elindított cserkészmozgalom magyarországi történetében kiemelkedő szerepet játszott a piarista rend. A mozgalom elkötelezett támogatója

és vezetője volt Sík Sándor, aki Kalazanci Szent József szellemében részletesen kidolgozta a cserkészzet pedagógiáját. A megyei cserkészzet főtitkári tisztségét piarista tanárok töltötték be, a gimnázium igazgatója Pusch Ödön pedig a veszprémi Intéző Bizottság elnöke volt. A cserkészzet céljai mellett fontos szerepet szántak a vallásos és hazafias nevelésnek.

1921 tavaszán alakult meg a 126. sz. Szent Imre cserkészcsapat. Első parancsnoka a veszprémi születésű Schmidt Mihály kegyesrendi áldozópap, latin-német szakos tanár lett. A fővédnökséget Rott Nándor megyéspüspök vállalta. Az őrök egy-egy piarista tanár vezetése alatt álltak, foglalkozásokat hetente egy alkalommal tartottak. Az 1925/26. tanévben Varanics József vezetésével Balatonalmádiban elkezdődött a vízi cserkészek képzése is egy nyolcszemélyes, kétpárevezős csónakkal. Az 1937/38. tanévre a veszprémi piarista cserkészek száma elérte a 153 főt. A veszprémi cserkészek a magyar népszokásokat ápolták, népdalokat, magyar táncokat tanultak. A cserkészek az iskolai rendezvényeken rendezői, a városi társadalmi és egyházi ünnepeken rendfenntartó szolgálatot láttak el, díszőrséget álltak, és aktívan közreműködtek. A csapat-összejöveteleket jó időben a szabadban, rossz idő esetén a Cserkész Otthonban tartották. Az 1933-ban átadott új Cserkész Otthon a komakúti laktanya lett, amit 24 szegény családdal osztottak meg. Ezeket a szegény családokat gyakran segítették ruhaneműkkel, saját kezükkel készített ajándékokkal. A csapatban működött fúvós- és furulyazenekar. Az 1930-as évek második felétől a cserkészzet keretében megkezdődtek a nemzetvédelmi szempontból fontos tanulmányok, képzések: céllövészet, tűzoltó, mentős tanfolyamok, térképrajzolás, terepgyakorlatok, elsősegély, honvédelmi ismeretek. A jutasi tiszthelyettes-képzőben katonai kiképzésen vettek részt, megismerkedtek a haditechnikával és lovagolni tanultak. 1946. július 20-án betiltották a Magyar Cserkész Szövetséget és 1948-ban egyesítették az Úttörőszövetséggel, ezzel valójában felszámolták a cserkészmozgalmat Magyarországon. 1988 őszén Zeitler Gusztáv vezetésével újra lett cserkészcsapata a városnak, amely cserkészcsapat a hagyományokhoz hűen a volt piarista cserkészcsapat nevét vette fel.

A piarista rend iskoláiban a tehetséges, de szegény gyermekek tanítása kiemelt cél volt. A szegény sorsú diákok tandíjának mérséklésével vagy elengedésével illetve különböző alapítványok által történő támogatás megszervezésével a piarista rend megpróbálta a „kalazanci” szellemiséget minden korban fenntartani. A gimnáziumban 1877-től működött segélyegylet, amely célja a rászoruló tanulók tankönyvekkel, ruhával, élelemmel való ellátása volt, de többször pénzzel is jutalmazták a legjobb tanulókat. Az egylet védnöke a mindenkori veszprémi püspök lett. A Diáksegélyező Egylet mellett működött diákmenza is, ahol a szegény, de jó előmenetelű tanulók ellátását biztosították. A diákmenza pénzügyi alapjait



Szalay Mihály apátkanonok hagyatékából teremtették elő, de Hornig Károly veszprémi püspök is nagy összeggel segítette a karitatív intézményt.

## 6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett

A Veszprémi Piarista Gimnázium neve szorosan összetartozik Veszprém város szellemi, tudományos és kulturális életével. Volkra Ottó János veszprémi püspök a piarista szerzetesek 1711-ben történő Veszprémbe hívásával a modern Veszprém alapjait, kereteit tette le, szellemi és kulturális fejlődését indította el. A Piarista Gimnázium valódi *Alma Mater*-ré vált. A gimnázium tanárai nem csak a tananyag oktatását végezték az iskola falai között, hanem tudásukkal, kulturális, egyesületi, közéleti, sport és felekezeti tevékenységükkel meghatározták a város arculatát is. A piarista iskola a közép-dunántúli régióban is elismert lett.

A piarista szellemiség és a szerzetesrend hivatása a tanítás. Kalazanci Szent József, a piarista szerzetesrend alapítója által megvalósított római első ingyenes népiskola volt a minta a piarista szellemiségnek. Az oktatás, a tanítás, a nevelés, a tudományok és a hit átadása olyan alapértéke ennek a szellemiségnek, amely a Veszprémi Piarista Gimnázium karakterét is meghatározta. Sok szegény családból származó diák tanult a piaristáknál, különböző alapítványok és a piarista rend támogatásával. Az iskola céljaként azt határozta meg, hogy hazáját szerető, szociálisan érzékeny, erkölcsös és vallásos fiatalokat neveljen.

A Veszprémi Piarista Gimnázium számos területen büszkélkedhet kiváló tanárokkal és diákokkal egyaránt. A tanárok az iskolai tanításon kívül számos és jelentős közéleti tevékenységet is folytattak a városban: színjátszás, ifjúsági könyvtár szervezése, újságírásszerkesztés, tankönyvírás, irodalmi alkotások, tudományos írások (geológia, fizika, botanika, földrajz), múzeum alapítása, városi vízvezeték tervezése, a városi sportélet támogatása, a népi és nemzeti hagyományok ápolása.<sup>2</sup> Az iskola tanulói között találunk egyházi vezetőket, művészeket, írókat, festőket, szobrászokat, nyelvészeket, történészeket, orvosokat, mérnököket, természettudósokat, politikusokat.

Az intézményből nagynevű költők, írók, művészek egész sora került ki: *Ányos Pál*, *Batsányi János*, *Endrődi Sándor* költők, vagy a legkiválóbb nyelvészek egyike, *Simonyi*

---

<sup>2</sup> Az iskola 20. századi történetéből meg kell említeni Brusznai Árpád klasszika-filológia szakos középiskolai tanárt, aki az 1956-os forradalom és szabadságharcban aktívan is részt vett a Veszprém Megyei Nemzeti Forradalmi Tanács vezetőjeként. 1957. október 19-én koncepció perben életfogytiglani börtönbüntetésre ítélték, majd két héttel később az ítéletet az MSZMP Veszprém megyei első titkára, Pap János kérésére a kiszabható legsúlyosabb büntetésre, kötél általi halálra módosították. 1958. január 9-én végezték ki Brusznai Árpádot.

*Zsigmond*, de itt tanultak a *Cholnoky* fivérek, *Óvári Ferenc*, Veszprém kultúrpolitikus, a Balaton-kultusz megalapítója, *Csikász Imre* szobrászművész, *Zichy Mihály* festőművész, *Kerényi György* zenepedagógus, *Zámbó István* karnagy és *Pesovár Ernő* európai hírű néprajztudós, valamint a volt köztársasági elnök, *Mádl Ferenc* is. Az iskola hat püspököt és egy bíborost adott a Római Katolikus Egyháznak.<sup>3</sup>

A Veszprémi Piarista Gimnázium fent bemutatott szellemiségét és kulturális örökségét szeretném a települési értéktárba felterjeszteni. A gimnázium nem csak egy iskola volt, hanem egy értékközvetítő szellemi műhely, ahol kiváló tanárok és szerzetesek alapozták meg a város társadalmának műveltségét, közéletét és hitéletét. A szellemi örökséget két intézmény is büszkén vállalja: a Lovassy László Gimnázium és a Padányi Biró Márton Római Katolikus Iskola.

---

<sup>3</sup> A mellékletben megtalálható a Veszprémi Piarista Gimnázium híres diákjainak névsora.

## 7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (felhasznált szakirodalom)

Böszéné Szatmári-Nagy Anikó: *Veszprém város története a kezdetektől napjainkig*, Veszprém 2008.

Lichtneckert András – Tölcséry Ferenc: *A Veszprémi Piarista Gimnázium története az alapítástól az államosításig 1711–1948*. Veszprém 2011.

Lukcsics Pál – Pfeiffer János: *A veszprémi püspöki vár a katolikus restauráció korában*, Veszprém 1933.

A Veszprémi Lovassy és volt Piarista Gimnázium Öregdiákjainak Baráti Körének története, [http://www.lovassy.hu/online/kozossegek/barati\\_kor/tortenet.php](http://www.lovassy.hu/online/kozossegek/barati_kor/tortenet.php)

Homonnai János: *Az iskola története*, <http://www.lovassy.hu/online/iskola/mult/tortenet1800tol.php>

Lovassy László Gimnázium honlapja, <http://www.lovassy.hu/online/iskola/mult/tortenet.php>

Padányi Biró Márton Római Katolikus Iskola honlapja, [http://padanyi.uni-pannon.hu/t\\_padanyitortenet.php](http://padanyi.uni-pannon.hu/t_padanyitortenet.php)

Piarista Rend Magyar Tartománya Központi Levéltára honlapja, <http://archivum.piar.hu/rendtortenet/forrasok/alapitolevelek/07veszprem.htm>

Veszprémi Közgazdasági és Közigazgatási Szakközépiskola honlapja, <http://vkozgaz.hu/iskolank.php?tortenet>

### III.

#### MELLÉKLET

#### **A Veszprémi Piarista Gimnázium irodalmi és tudományos tevékenységet folytató tanárai a millennium utáni időszakból<sup>4</sup>**

*Dr. Barna Leander* (1876–1927): történelmi értekezések szerzője

*Bolgár Mihály* (1861–1895): geológia, kémia és hidrográfiai kutatások (Veszprém város vízvezeték-hálózatának megépítésében segített).

*Dr. Darnay-Dornyay Béla* (1887–1965): földrajzi, művészettörténeti, turisztikai író, múzeumigazgató.

*Eberhardt Béla* (1870–1957): író, Hermann Egyeddel közösen írt munkája: A veszprémi egyházmegye papságának könyvkultúrája és könyvállománya a XIX. század elején.

*Dr. Friedreich Endre* (1878–1952): a Szent István Akadémia tagja, rendtörténeti értekezéseket írt.

*Hogyor József* (1878–1951): matematikai tanulmányok szerzője.

*Laczkó Dezső* (1860–1932): a Szent István Akadémia tagja, európai hírű geológus, a Veszprém Vármegyei Múzeum megalapítója, igazgatója.

*Dr. Neuhauser Frigyes* (1890–1959): a zirci német nyelvjárás hangtanáról írt értekezést.

*Dr. Nyers Lajos* (1906–1953): a gimnázium 1711 és 1750 közötti tanáiról írt tanulmányait a gimnáziumi évkönyvben publikálta.

*Dr. Orbán János* (1877–1937): latin tankönyv szerkesztője és Sámbooky János XVI. századi humanista életéről írt mű szerzője.

*Dr. Perényi József* (1875–1938): a Szent István Akadémia tagja, a magyar irodalomtörténet és helytörténet kutatója.

*Dr. Pusch Ödön* (1887–1950): népszerű ifjúsági regények szerzője.

*Dr. Rédl Rezső* (1895–1942): botanikai közleményei a gimnázium évkönyveiben jelentek meg.

*Szokán Sándor* (1849–1905): természettudományos értekezések és cikkek szerzője.

*Dr. Szücs Imre* (1896–1953): Kalandozás a Balatonon című ifjúsági regény szerzője.

*Tölcser Ferenc* (1859–1919): a Veszprémi Közlöny munkatársa, feldolgozta a rendház és a gimnázium történetét 1895-ig.

---

<sup>4</sup> Lichtneckert András – Tölcser Ferenc: *A Veszprémi Piarista Gimnázium története az alapítástól az államosításig 1711 – 1948*. Veszprém 2011. 313–314.

*Zsigmond János* (1865–1936): földrajzi témájú cikkek és útleírások szerzője, a Veszprémi Vármegyei Közművelődési Egyesület főjegyzője és kiadványainak szerkesztője. Fő műve a Nemzetiségi kérdés és a magyar társadalom.

## **A Veszprémi Piarista Gimnázium híres diákjai<sup>5</sup>**

### Egyházi személyek

*Békefi Remig* (1858–1924): 1911-től zirci apát, történétíró, egyetemi tanár, 1896-tól az MTA levelező, 1908-tól rendes tagja, 1917-től a múzeumok és könyvtárak országos főfelügyelője.

*Horváth János* (1769–1835): 1808-tól veszprémi kanonok, 1830-tól székesfehérvári püspök, egyházi szónok.

*Jánosi Gusztáv* (1841–1911): veszprémi kanonok, c. püspök, műfordító.

*Káuzli Dezső* (1855–1942): 1901-től veszprémi kanonok, 1935-től veszprémi nagyprépost, 1887-től 1935-ig a veszprémi szeminárium tanára, majd rektora.

*Kisovics József* (1818–1885): 1874-től veszprémi kanonok, könyvtárát az intézetnek ajándékozta.

*Kopácsy József* (1775–1847): 1822-től székesfehérvári, 1825-től 1842-ig veszprémi püspök, 1838-tól esztergomi érsek.

*Kovács Zsigmond* (1820–1887): 1869-től pécsi, 1877-től veszprémi püspök.

*Laszkallner Antal* (1771–1854): veszprémi nagyprépost, egyházi író. A veszprémi cselédek számára alapítványt létesített.

*Lékai László* (1910–1986): 1972-től veszprémi püspök, 1974-től esztergomi apostoli adminisztrátor, 1976-tól esztergomi prímás-érsek, bíboros.

*Pribék István* (1814–1898): 1854-től veszprémi kanonok, 1888-tól veszprémi nagyprépost.

*Rosos Pál* (1751–1809): 1778-tól veszprémi kanonok, 1808-tól veszprémi püspök.

*Steiner Fülöp* (1839–1900): 1890-től székesfehérvári püspök.

*Supka Jeromos* (1832–1891): 1879-től zirci apát.

### Közéleti személyek

*Ányos Ignác* (1761–1829): főszolgabíró, az Egyházi Értekezések és Tudósítások c. folyóirat munkatársa, több jogi munka szerzője.

---

<sup>5</sup> Lichtneckert András – Tölcséry Ferenc: *A Veszprémi Piarista Gimnázium története az alapítástól az államosításig 1711 – 1948*. Veszprém 2011. 409–412.

*Bajzáth György báró* (1791–1869): Fejér vármegye alispánja, országgyűlési követ, a magyar nyelvű színjátszás támogatója.

*Bezerédi Viktor* (1855–1913): országgyűlési képviselő, államtitkár.

*Eszterházy Jenő* (1870–1928): helyettes államtitkár.

*Kolossváry József* (1851–1925): Veszprém vármegye főispánja, a gimnázium jótevője.

*Komjáthy László* (1876–1930): Veszprém város polgármestere 1911-től 1930-ig.

*Mádl Ferenc* (1931–2011): a Magyar Köztársaság elnöke 2000 és 2005 között.

*Óvári Ferenc* (1858–1938): ügyvéd, politikus, Veszprém város és Veszprém megye tb. ügyésze, országgyűlési képviselő, felsőházi tag, az országos és vármegyei Tűzoltó Szövetség elnöke, a Balaton Szövetség elnöke, a főgimnáziumi bizottság tagja, 1926-tól 1935-ig a Veszprémi Piarista Diákszövetség elnöke, a gimnáziumi ifjúság és a sport mecénása, a veszprémi polgárság kiemelkedő alakja.

*Schill Ferenc* 1932, tábornok, a csendőrség országos főfelügyelője.

*Tasner Antal* (1808–1861): Széchenyi István gróf titkára.

*Véghely Dezső* (1840–1897): megyei főjegyző, majd alispán, történész, a Balaton-kultusz támogatója.

### Tudományos pályák

*Ángyán Béla* (1849–1920): belgyógyász, c. egyetemi tanár.

*Bán Aladár* (1871–1960): költő, műfordító, irodalomtörténész

*Bánóczy József* (1849–1926): irodalomtörténész

*Bánvárh Sándor* (1876–1930): a magyaróvári gazdasági akadémia igazgatója.

*Birkás Géza* (1879–1951): irodalomtörténész, szótár- és tankönyvíró.

*Cholnoky Jenő* (1870–1950): földrajztudós, a Magyar Földrajzi Társaság elnöke, a kolozsvári és a pesti egyetem tanára, Balaton-kutató, 1938-ban jelent meg Veszprém című könyve.

*Csetmeki Jelenik Elek* (1856–1889): régész, néprajztudós.

*Fekete Jenő* (1880–1943): geofizikus, a Geofizikai Intézet vezetője, az MTA tagja.

*Felletár Emil* (1834–1917): kémikus, 1871-től a Törvényszéki Vegyészeti Intézet igazgatója, majd országos fővegyész.

*Halász Ignác* (1855–1901): nyelvész, egyetemi tanár.

*Hankóczy Jenő* (1879–1939): agrárkutató.

*Harmath István* (1923–1986): irodalomtörténész.

*Hoffner József* (1794–1841): orvos, állatorvos, egyetemi tanár.

*Horváth Cyrill* (1865–1941): irodalomtörténész.

*Jánosi Boldizsár* (1846–1919): klasszika-filológus.

*Karácson Imre* (1863–1911): történész és műfordító.

*Kerényi György* (1902–1986): népzene kutató, zenepedagógus, karvezető.

*Kisfaludy Árpád Béla* (1847–1903): irodalomtörténész, költő

*Lukcsics József* (1875–1937): veszprémi kanonok, püspöki könyvtáros, egyháztörténész, egyetemi tanár.

*Lukcsics Pál* (1882–1936): történetíró.

*Mihályfi Ákos* (1863–1937): egyetemi tanár, a *Katolikus Szemle* szerkesztője, majd főszerkesztője 1891-től 1928-ig.

*Névy László* (1841–1902): író, esztéta.

*Óváry Lipót* (1833–1919): történetíró, levéltárnok.

*Pápay Sámuel* (1770–1827): irodalomtörténész, nyelvész.

*Pesovár Ferenc* (1930–1983): néprajztudós, muzeológus.

*Sauer Ignác* (1801–1863): orvos, egyetemi tanár, országos főorvos, az MTA levelezős tagja.

*Sebestyén Gyula* (1866–1946): etnográfus, történetíró.

*Simonyi Zsigmond* (1853–1919): nyelvész.

*Szilasi Móric* (1854–1905): nyelvész.

*Töltényi Szaniszló* (1795–1852): a bécsi katonatorvosi akadémia tanára.

*Török János* (1809–1874): mezőgazdász, a *Magyar Gazda* szerkesztője, az Országos Magyar Gazdasági Egyesület titkára. A szabadságharcban honvédezredes, várfogságra ítélték.

*Vutkovich Sándor* (1845–1905): irodalomtörténész, nyelvész.

*Wenzel Gusztáv* (1812–1891): jogász, jogtörténész.

### Írók, költők

*Ányos Pál* (1756–1784): költő.

*Batsányi János* (1763–1845): költő.

*Cholnoky László* (1879–1929): író.

*Cholnoky Viktor* (1868–1912): író.

*Csajthay Ferenc* 1940, hírlapíró.

*Endrődy Sándor* (1850–1920): költő.

*Friedreich István Görcsöni Dénes* néven (1878–1914): katolikus közíró, történetíró.

*Hordósy Iván* 1942, hírlapíró.

*Sziklay János* (1857–1945): író, műfordító, újságíró, irodalom- és művelődéstörténész.

*Szomaházy István* (1866–1927): író, újságíró.

*Vas Gereben, Radákovics János* néven (1823–1868): regényíró.

*Zichy Antal gróf* (1823–1898): író, irodalomtörténész történész.

### Művészeti pályák

*Bucher Ferenc* (†1871): festőművész.

*Csikász Imre* (1884–1914): szobrászművész.

*Dukai Takách Jenő* (1888–1956): tájképfestő.

*Hegedüs László* (1870–1911): festőművész.

*Liedl Ferenc* (1855–1900): hegedűművész.

*Mátis Kálmán* (1903–1960): festőművész, grafikus.

*Pápay Viktor* (1852–1927): festő, rajzművész, a gimnázium rajztanára.

*Pettkó Zsigmond* (1881-?): festőművész, a gimnázium rajztanára.

*Rónai Kálmán* (1868–1933): hegedűművész.

*Szigeti József* (1822–1902): színész, színműíró.

*Szoldatits Ferenc* (1820–1916): festő.

*Taródi Pál* (†1828): zeneszerző.

*Zámbó István* (1932–2007): Liszt-díjas karnagy, a Zeneművészeti Főiskola tanára.

*Zichy Mihály* (1827–1906): festő- és rajzművész.



**1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális dokumentációja**



A Veszprémi Piarista Gimnázium főépülete *(a szerző felvételei)*





A piarista templom és rendház *(a szerző felvételei)*



## 2. A Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek

### Támogató nyilatkozat

A Magyar Nemzeti Levéltár Veszprém Megyei Levéltára részéről támogatom „A Veszprémi Piarista Gimnázium, mint szellemi és kulturális örökség” Veszprém települési értéktárba történő felterjesztését és felvételét.


A 18. század elején, a török háborúk után Volkra Ottó János veszprémi püspök a piarista rendet kérte fel, hogy vállalják az ifjúság oktatását, nevelését a püspöki székhelyen. Az 1711-ben alapított piarista iskola a tanítás és nevelés mellett a város szellemi és kulturális életében is meghatározó szerepet töltött be.

A piarista szellemiség egyesületi és kulturális téren is megnyilvánult az iskola és a város életében. Az iskolai önképző körök és egyesületek a diákok szellemi műveltségének megalapozásán túl a szociális összetartozás érzését is megteremtette a különböző karitatív tevékenységeken keresztül. A piarista szerzetes tanárok az iskolai tanításon kívül számos és jelentős közéleti tevékenységet folytattak a városban. Az intézmény elismert tudósok, művészek, egyházi személyek, politikusok pályájának kiindulópontja lett.

Kérem Nagy Balázs Vince felterjesztésének kedvező elbírálását.

Veszprém, 2014. szeptember 10.



  
Hermann István  
igazgató

**3. A javaslatához csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat**

A felterjesztésben közzétett fotókat a szerző készítette, azok felhasználásához hozzájárulok.